

Stap 3

IDEEËN VOOR ACTIE

Mogelijke acties
bedenken en kiezen

In deze stap bedenken de leerlingen acties en kiezen ze een actie om uit te werken en uit te voeren.

Beginsituatie

In stap 2 kozen de leerlingen een duurzaamheidsuitdaging waar ze een oplossing voor kunnen en willen bedenken.

LEGENDE

Tip

Opgelet

Differentiatie

> Denkvraag

> Inhoudelijk voorbeeld

Lesdoelen

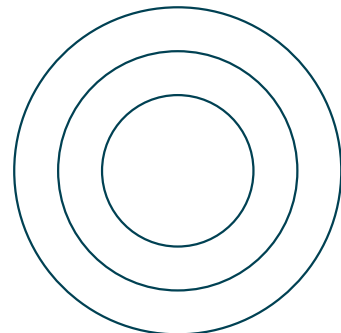
- > De leerlingen verkennen hun motivatie om zelf acties te ondernemen m.b.t. huishoudelijk verpakkingsafval.
- > De leerlingen staan open voor en luisteren naar de mening van anderen.
- > De leerlingen kunnen nadenken over wat een geslaagde actie is.
- > De leerlingen zijn bereid zich te engageren om een actie m.b.t. huishoudelijk verpakkingsafval uit te werken en uit te voeren.

Materiaal

- > Bord of flap
- > Werkblad om een actie voor te bereiden (bijlage 1), ook downloadbaar als bewerkbaar Word-document
- > Voorbeeld voorbereiding van een actie (bijlage 2)

Vooraf

- > Lees het achtergrondossier grondig door. Aan de hand van de vragen wat, waarom en hoe geeft deze tekst je de nodige inhoudelijke en didactische kennis en inzichten om aan de slag te gaan met deze lesfiche.
- > Kies de elementen uit de lesfiche die passen bij jouw leerlingen en maak indien gewenst gebruik van de differentiatiemogelijkheden. Dit materiaal werd namelijk opgesteld voor de brede lescontext in de drie finaliteiten. In de praktijk zal dus niet elke oefening, instructie of bijlage geschikt zijn voor elke klasgroep.
- > Selecteer een zestal verhalen die een (positieve en actuele) actie rond afval uitbeelden uit stap 1. Kies bij voorkeur de verhalen die de leerlingen het meest prikkelde en neem ook de ingevulde bladen met de vraagwoorden er terug bij.
- > Teken drie concentrische cirkels op het bord.
- > Het werkblad actie voorbereiden (bijlage 1) is ook apart downloadbaar als bewerkbaar Word-bestand. Verwijder vragen die je niet aan de leerlingen wil voorschotelen op voorhand uit het werkblad en voeg vragen toe indien gewenst. Je kan de vragen in dit bewerkbaar document ook integreren in je eigen sjablonen.

Lesverloop

In de roos

Ga aan de slag met de werkvorm *In de roos* (© Djapo)¹. Tijdens deze oefening onderzoeken de leerlingen wat voor hen de belangrijkste criteria zijn van een geslaagde actie. Aan de hand van deze criteria zullen ze nieuwe acties bedenken. Zo worden de leerlingen zich beter bewust van wat zij zelf belangrijk vinden in een actie, waardoor hun bedachte actie effectiever zal zijn en de leerlingen meer zal motiveren.

In dit filmpje illustreren we hoe je met de werkvorm *In de roos* aan de slag kan gaan.

Werk je met meerdere klassen aan dit project en wil je graag gezamenlijk één grote actie op poten zetten? Doe deze werkvorm dan zeker samen, zodat jullie klasoverschrijdende actie gedragen is door alle leerlingen.

De leerlingen maakten in stap 1 kennis met enkele verhalen waarin positieve en actuele voorbeeldacties aan bod komen. Herhaal kort de inhoud aan de hand van de invulbladen met de vraagwoorden. Praat met de leerlingen over wat de mensen in de voorbeelden doen.

De leerlingen maakten in stap 1 kennis met enkele verhalen waarin positieve en actuele Je kan de artikels, afbeeldingen, voorwerpen QR-codes ... uit stap 1 opnieuw verspreiden over het klaslokaal (of laat ze vanaf de eerste les hangen). In dit geval lopen de leerlingen rond en noteren ze hun criteria eerst individueel, om daarna hun criteria samen te leggen.

(1) De werkvorm *In de roos* komt uit de methode Creatief Denken van Djapo. Creatief denken is andere ideeën genereren dan degene die je gewoonlijk zou bedenken. Het is afwijken van de bewandelde paden in je hersenen, waardoor je een nieuw verband ontdekt tussen twee elementen of contexten dat je daarvoor nog niet had gezien. Meer weten over creatief denken? www.djapo.be

Vraag de leerlingen om in enkele woorden minimum drie redenen te geven waarom ze de acties in de verhalen geslaagd vinden.

- > Welke acties vinden jullie goed/geslaagd? Wat vinden jullie geslaagd aan de actie? Waarom heeft de actie een positief effect? Waarom geeft de actie je een goed gevoel?
- > Welke actie zouden jullie zelf graag doen? Waarom zouden jullie dit zelf graag doen?
- > Waarom slaagt de actie er volgens jullie in om iets te doen aan het probleem in het verhaal?

De redenen kunnen heel persoonlijk zijn en mogen voor interpretatie vatbaar zijn.

- > Ik vind de actie geslaagd omdat de actie veel mensen bereikt.
- > Ik zou de actie zelf graag doen, want ik sport graag.

Noteer de drie redenen als eigenschappen of criteria in een kolom op het bord. Schuif indien nodig twee of drie criteria zelf naar voor om het denkproces van de leerlingen op gang te brengen, bijvoorbeeld:

- > De actie is sportief
- > De actie is grappig
- > De actie is mooi
- > De actie is haalbaar
- > De actie is vernieuwend
- > De actie heeft een jong doelpubliek
- > De actie betreft de buurtbewoners
- > De actie heeft een blijvende impact
- > Iedereen kan meedoen met de actie
- > De actie kan gedeeld worden op sociale media
- > De actie wordt voorbereid en uitgevoerd zonder hulp van de leerkracht(en)

Turf de criteria die meerdere keren voorkomen. Selecteer klassikaal een top drie van de meest gewenste criteria door het aantal streepjes te tellen.

Teken drie concentrische cirkels op het bord en noteer de top drie van de meest gewenste criteria links van de concentrische cirkels op het bord, bijvoorbeeld:

- > De actie heeft een blijvende impact
- > De buurt wordt betrokken
- > De actie kan gedeeld worden op sociale media

Herhaal de duurzaamheidsuitdaging die je aan het einde van stap 2 stelde en schrijf de uitdaging voluit boven de concentrische cirkels op het bord, bijvoorbeeld:

- > Hoe zouden we ervoor kunnen zorgen dat er minder afval op de speelplaats ligt?
- > Hoe zouden we ervoor kunnen zorgen dat de leerlingen op onze school hun afval in de juiste vuilnisbak gooien?
- > Hoe zouden we ervoor kunnen zorgen dat de leerlingen op onze school minder wegwerpverpakkingen gebruiken tijdens de lunch op school?

Bedenk nu samen met de leerlingen acties als antwoord op de gekozen uitdaging en schrijf ze op een ander deel op het bord onder elkaar. Stel bijkomende vragen om het bedenken van ideeën te stimuleren.

- > Op welke manieren kunnen we ...?
- > Hoe kan iemand ...?
- > Wie kan er een idee bedenken om/voor ...?
- > We willen ... Hoe zouden we dat kunnen doen?
- > Waar, met wie of wanneer kunnen we ...?
- > Welk ... kunnen we kiezen/doen?

Reik indien nodig zelf enkele ideeën aan, bijvoorbeeld:

- > De speelplaats aantrekkelijker maken
- > Minder zichtbare hoeken van de speelplaats inrichten met bankjes
- > Ploggen in spelvorm tijdens de sportles
- > Een kunstwerk maken met huishoudelijk verpakkingsafval
- > De vuilnisbakken op de speelplaats voorzien van tekeningen die verduidelijken welk afval in welke vuilnisbak mag
- > Basketbalringen in verschillende kleuren boven de vuilnisbakken hangen
- > Meedoen aan de River Cleanup Challenge en afval uit de rivier halen
- > Alternatieven onderzoeken voor minder individuele en eenmalige verpakkingen: samenaankoop drank en versnaperingen in grote herbruikbare verpakking
- > Campagne voor een origineel gepimpte lunchbox uit tweedehands materiaal
- > Een ruil- en geefkast voor drank en eetgerei op school plaatsen
- > Activerende borden maken voor beter sorteren en die op de speelplaats plaatsen
- > Een online challenge voor afvalpreventie lanceren met andere klassen of scholen
- > Een evenement op school afval- en verpakkingsarm organiseren
- > Een informatief filmpje opnemen en delen om wegwerpverpakkingen tijdens de lunch op school te vermijden
- > Een demonstratiemoment organiseren voor andere scholen over het vermijden van afval op school
- > Een uitstap naar een PMD-sorteercentrum organiseren
- > Een uitstap naar fabrikanten van duurzame en circulaire producten en verpakkingen organiseren

Peil naar de motivatie van de leerlingen om deze acties uit te voeren.

Verwoord het denkproces ook in je taal, door regelmatig specifieke woordenschat te gebruiken, zoals 'criteria', 'redenen', 'ideeën' ... Zo worden leerlingen zich bewust van het denkproces dat in hun hoofd gebeurt, kunnen ze het verwoorden en kunnen ze het nut ervan evalueren.

Toets de bedachte ideeën voor actie nu één voor één aan de drie geselecteerde criteria. Op basis van de criteria waaraan de acties voldoen, schrijf je de acties over in één van de concentrische cirkels.

- > Heeft deze actie een blijvende impact?
- > Kan de actie gedeeld worden op sociale media?
- > Wordt de buurt betrokken?

Beantwoordt de actie maar aan één criterium? Noteer de actie dan in de buitenste cirkel.

- > Een kunstwerk maken met afval kan uitgebreid gedeeld worden op sociale media, maar heeft misschien niet voldoende (directe) blijvende impact en het is moeilijk om de buurt hierbij te betrekken.

Beantwoordt de actie aan twee criteria? Noteer de dan in de tweede cirkel.

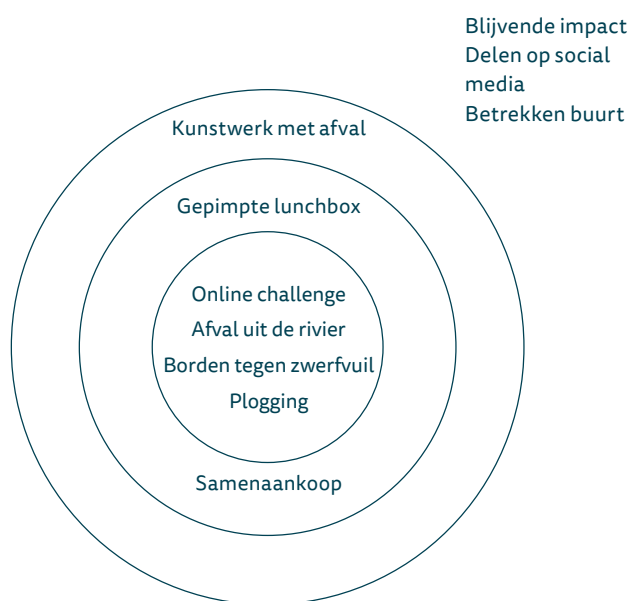
- > Een campagne voor een gepimpte lunchbox en een samenaankoop van grote hoeveelheden kunnen een blijvende impact hebben en gedeeld worden op sociale media, maar het is moeilijk om de buurt hierbij te betrekken.

Beantwoordt de actie aan drie criteria? Noteer de actie dan in de middencirkel, in de roos.

- > Een online challenge kan een blijvende impact hebben, kan gedeeld worden op sociale media en de buurt kan erbij betrokken worden. Hetzelfde geldt voor afval uit de rivier vissen, activerende borden tegen zwerfvuil en plogging.

Wissel uit tijdens de oefening.

- > Waar plaats je de actie?
- > Aan welke criteria voldoet de actie?
- > Wie denkt er hetzelfde of anders over? Verklaar.

Een actie kiezen

Verdeel de leerlingen in groepjes van drie tot zes leerlingen. Herhaal opnieuw de duurzaamheidsuitdaging. Leg uit dat de leerlingen de actie(s) in de middelste cirkel zullen uitwerken en uitvoeren om de duurzaamheidsuitdaging aan te gaan. Staan er te veel acties in de middelste cirkel? Laat de leerlingen dan stemmen welke actie ze samen willen uitvoeren. Je kan ook een vierde en eventueel vijfde criterium selecteren en de actie kiezen die ook aan deze extra criteria voldoet.

Beschrijf de bedachte actie(s) als volzinnen op het bord, zodat duidelijk is wat jullie gaan doen en er geen andere interpretaties mogelijk zijn.

> **We willen een informatief filmpje opnemen en delen om wegwerpverpakkingen tijdens de lunch op school te vermijden.**

De leerlingen komen al dan niet in groepjes tot een consensus door na te gaan welke leerlingen akkoord zijn met de formulering en welke (nog) niet. De leerlingen die het eens zijn met de formulering steken hun vuist in de lucht. De leerlingen die bezwaar hebben tegen de formulering en iets willen toevoegen steken een open hand in de lucht. Stel verdiepende vragen en verbindt de actie met de duurzaamheidsuitdaging, zodat het voor de leerlingen duidelijk is hoe ze met de bedachte actie hun uitdaging aangaan.

> **Wat doen we tijdens de actie?**

> **Wat zal er gebeuren?**

> **Hoe zullen de mensen reageren denk je?**

> **Hoe zullen de mensen zich voelen denk je?**

> **Wat zullen de mensen doen denk je? Wat willen we dat de mensen doen?**

> **Zou een informatief filmpje op sociale media ervoor kunnen zorgen dat de leerlingen op onze school minder wegwerpverpakkingen gebruiken tijdens de lunch op school?**

Luister naar wat de leerlingen willen toevoegen en verwerk de feedback in een herformulering van de actie. Herhaal en herformuleer de actie tot alle leerlingen hun vuist in de lucht steken of tot een grote meerderheid klaar is voor een engagement.

Uitbreiding mogelijke impact verkennen

Ga aan de slag met de werkvorm *Druppel effect* (© Djapo)¹. Tijdens deze oefening verkennen de leerlingen de mogelijke impact van een bedachte actie door gevolgen te verbeelden. Zo krijgen ze inzicht in een oorzaak-gevolgen ketting die niet-rechtlijnig is.

Laat de leerlingen zien wat er gebeurt als een druppel water in een emmer water valt: er ontstaan rond de druppel kringen in het water die steeds verder uitdijen. Geef elk groepje leerlingen een blad met vier concentrische cirkels. De concentrische cirkels op het bord stellen de kringen voor die je op het water ziet.

Elk groepje krijgt een groot blad met vier concentrische cirkels. De leerlingen schrijven hun bedachte actie in de middelste cirkel, bijvoorbeeld:

> We gaan ploggen in de straten rond de school.

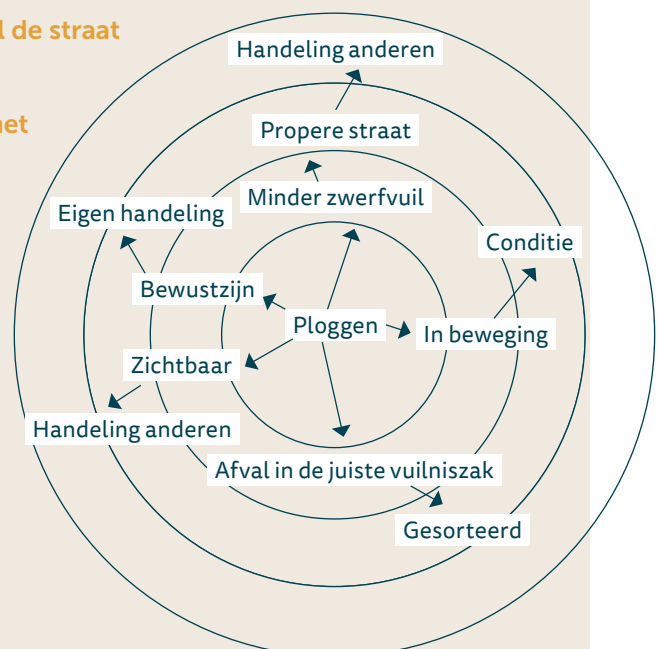
De leerlingen denken na over een gevolg van de actie in de middelste cirkel. Dat gevolg schrijven ze in de tweede cirkel. Vraag de leerlingen om een zin te maken met 'Als... dan ...', bijvoorbeeld:

- > Als we gaan ploggen, dan zal er minder zwerfvuil op straat achterblijven.
- > Als we gaan ploggen, dan zal het afval in de juiste vuilniszak belanden.
- > Als we gaan ploggen, dan zullen we zelf ondervinden hoeveel zwerfvuil er op straat ligt.
- > Als we gaan ploggen, dan maken we het probleem van zwerfvuil zichtbaar.
- > Als we gaan ploggen, dan zijn we in beweging.

Teken telkens pijlen tussen oorzaken en gevolgen.

Ze schrijven een gevolg van deze gebeurtenis in de buitenste cirkel, bijvoorbeeld:

- > Als er minder zwerfvuil op straat achterblijft, dan zal de straat properder zijn.
- > Als het afval in de juiste vuilniszak belandt, dan zal het afval dat anders op straat achterblijft gerecycleerd worden.
- > Als we zelf ondervinden hoeveel zwerfvuil er op straat ligt, dan zal ik minder snel afval op de grond achterlaten.
- > Als we het probleem van zwerfvuil zichtbaar maken, dan zullen andere mensen misschien twee keer nadenken voor ze iets op de grond achterlaten.
- > Als we in beweging zijn, dan werken we aan onze conditie.

Teken telkens pijlen tussen oorzaken en gevolgen.

De werkvorm *Druppel effect* komt uit de methode *Systeemdenken* van Djapo. *Systeemdenken* ondersteunt leerlingen in het onderzoeken van onze complexe wereld door bewust op zoek te gaan naar verbanden. *Systeemdenken* zorgt voor een genuanceerd wereldbeeld dat rekening houdt met de verschillende standpunten in een verhaal. Zo leer je om je oordeel uit te stellen vooraleer een standpunt in te nemen, en krijg je meer inzicht in complexe thema's. Meer weten over *systeemdenken*? www.djapo.be

De leerlingen schrijven eventuele gevolgen van deze gebeurtenissen in de vierde cirkel, bijvoorbeeld:

> **Als de straat properder is, dan zullen mensen minder snel iets op de grond achterlaten.**

Vergelijk de impact van de verschillende bedachte acties door te kijken naar de gevolgen van de actie.

> **Hoeveel gevolgen heeft elke actie?**

> **Aan welke gevolgen hecht je de meeste waarde?**

> **Zijn er ongewenste gevolgen?**

Geef de leerlingen tijd om te sleutelen aan hun actie om onbedoelde gevolgen te vermijden en gewenste gevolgen te bereiken.

Een actie uitwerken

De leerlingen bereiden hun actie nu in groepjes voor en stellen een planning en een taakverdeling op aan de hand van het werkblad om de actie voor te bereiden (bijlage 1). Zie bijlage 2 voor een voorbeeld van een eenvoudige voorbereiding van een actie.

De leerlingen kunnen hun actie uitvoeren als huiswerk of al dan niet begeleid tijdens de les. Werk hiervoor eventueel samen met andere vakleerkrachten.

In stap 5 reflecteren jullie ten slotte over het leerproces en wisselen jullie ervaringen en feedback uit.

ACTIE

Bijlage 1

Actie voorbereiden

Namen groepsleden:

.....

.....

.....

Inhoud

Wat is onze uitdaging?

.....

.....

Wat is onze actie?

.....

.....

Waarom hebben wij voor deze actie gekozen? Wie of wat heeft ons geïnspireerd bij het bedenken van deze actie?

.....

.....

Welke drie criteria heeft onze klasgroep gekozen?

.....

.....

.....

.....

Op welke manier komt onze actie tegemoet aan deze criteria?

Hoe helpt onze actie om de gekozen duurzaamheidsuitdaging (deels) aan te gaan?

Hoe tonen we tijdens onze actie de link tussen de duurzaamheidsuitdaging en onze actie?

Wie willen we bereiken met onze actie?

Wat moet onze doelgroep onthouden van onze actie?

Hoe kan onze actie anderen aanzetten om ook actie te ondernemen?

Welke resultaten willen we boeken met onze actie?

Zijn er in het verleden al gelijkaardige acties gebeurd? Zo ja, welke?

.....

.....

Welke onderdelen van onze actie zijn gemakkelijk om te organiseren? Welke zijn moeilijker?

.....

.....

.....

Van wie hebben we hulp nodig om onze actie voor te bereiden en uit te voeren?

.....

Praktisch

[illegible]

Bijlage 2

Voorbeeld voorbereiding actie

Inhoud

Wat is onze uitdaging?

Hoe zouden we ervoor kunnen zorgen dat er minder verpakkingsafval is tijdens de lunch op school?

Wat is onze actie?

Een informatief filmpje maken om wegwerpverpakkingen tijdens de lunch te vermijden en dit delen via sociale media

Wie willen we bereiken met onze actie?

De andere leerlingen op onze school

Welke resultaten willen we boeken met onze actie?

De leerlingen op onze school denken na over hun gebruik van wegwerpverpakkingen tijdens de lunch

De leerlingen op onze school weten welke herbruikbare lunchverpakkingen er bestaan

De leerlingen op onze school gebruiken minder wegwerpverpakkingen tijdens de lunch

Praktisch

Welke stappen moeten gebeuren?	Wat gaan we zelf doen?	Welke materialen hebben we daarvoor nodig?	Wie van ons gaat dit doen?	Tegen wanneer doen we dit?
<i>Stap 1: Een script uitschrijven</i>	<i>In stappen uitschrijven wat we op welke manier in beeld willen brengen, wie wat uitbeeld, wat daarvoor nodig is ...</i>	<i>Een laptop</i>		<i>... / ... / ...</i>
<i>Stap 2: Het filmpje opnemen</i>	<i>Een filmpje opnemen in de refter, bij de broodjeszaak ...</i>	<i>Een smartphone Voorbeelden van wegwerpverpakkingen en herbruikbare verpakkingen</i>		<i>... / ... / ...</i>
<i>Stap 3: Het filmpje delen</i>	<i>Het filmpje delen en verspreiden via sociale media</i>	<i>Een smartphone, tablet of laptop</i>		<i>... / ... / ...</i>

Colofon

Redactie: Bram Speleman

Vormgeving: Shaved Monkey

© 2024 / Djapo

Djapo vzw

Ortolanenstraat 6

3010 Kessel-Lo

0460 95 71 01

info@djapo.be

www.djapo.be

Stockfoto's: © Shutterstock

Dit lespakket kwam tot stand in
opdracht van Fost Plus en de OVAM.

djapo

SAMEN MAKEN WE
MORGEN MOOIER
OVAM

Fostplus